

A jövő legsürgősebb feladata.

(Megjelent a világháboru kitörésekor „a Nő”-ben.)

E mostani mélységes gyászban és borzalmas impressziók közepette, talán nincs olyan igazán gondolkodó ember a világon, ki a jövő legsürgősebb feladatát ne a békemozgalom fokozott fejlesztésében és mindazon mozgalmak elősegítésében találja meg, melyek a háboru kulturelles intézménye helyett emberhez méltó igazságszolgáltatást biztosítanak végre a nemzetek számára!

Ugy érzem, hogy az emberiség — haladásért és szebb jövőért küzdő részének — türelme már tetőpontját érte ebben a keserves, szinte meglepetésszerűen ránk zúdult korszakban. Még megpróbáljuk valamiképen „kimagyarázni” e szörnyü dolgot; még felbőszülő igazságérzetünket és lelket marcangoló fájdalomunkat valami örületes erővel és fegyelemmel halk sirássá idomítjuk, de érezzük, hogy bármennyit szónokoljanak a „mindig volt és mindig lesz” teória hirdetői és bármennyire dicsőítsék a háboru „szükségességét” és „pótolhatatlan jó hatásait”, elérkezett az idő, midőn a jobbak, a közért szenvedő megrázott lelkek, minden egyes számottevő, világsorsot befolyásoló, vezető egyéntől elvárják, hogy eszének és szívének, akaraterejének

és *találékonyságának* teljes súlyával álljon a békemozgalom szolgálatába! Mert nemcsak arról van szó, hogy „én“. mint honpolgár oda tudom-e szótalanul adni az életemet nemzetemért, vagy „én“, mint honleány tudok-e „felemelt lélekkel“ gyászolni a hazáért, mert ezt ma, midőn — sajnos — a komplikált körülmények miatt nemzetünk számára sem volt más megoldás, mint uszni az árral, vagy, ahogy Teleki grófnő e helyen oly találóan megjegyezte: fejjel menni a falnak — ezen áldozatkészséget fényesen bebizonyítottuk mi magyarok is! Hanem arról van itt elsősorban szó, hogy *tradicionális vétkes belenyugvás, magasabb igazságokban való tájékozatlanság, szóval a mindennapi, kényelmes és fejtörést nem igénylő tucatsfelfogás* miatt szabad-e felebarátainknak feje fölött a Damoklesi kardot örökösen függő állapotban hagyni? Ó mert hiszen ha csak az „én“ virtuskodásáról volna szó s csak ezen „én“-t érintené a veszedelem — nagy volna a hősiesség! De abból a temérdek „én“-ből együttesen kialakul egyuttal a „felebarátok“ óriási tömege, amelynek megváltásához, boldogulásához még a legparányibb s jelentéktlenebb „én“ is erejéhez mérten hozzájárulni köteles! Amely kötelességet Tolstoj — a felejthetetlen békeapostol — agóniájában ezzel az utolsó sóhajjal fejezett ki: „egy — milliókért!“

Gondolják meg „jog“-gal felruházott, tehát reformtörekvésekre felszabadított szerencsés nagyjaink, hogy a háboru eszméjét pártoló álláspont milliók és milliók halálhörgését, megcsonkítását, megvakulását vagy megőrülését jelenti s majd ugyanannyi — ha nem több — gyászbaborult, összetörött lelket tud felmutatni. — Milliók és milliók — egy megcsontosodott, korhoz nem idomított eszméért! És ha nem is millió, de azért *hány* megváltó eszmét, *hány* embertmentő szérumot és embertnevelő tudományt pusztít el ezen

egyetlen hátramaradott eszméből eredő erőszak és a logikátlan golyó!

De hogy is várhatnánk a léleknélküli golyótól logikát mikor ez a tulajdonság, — amint előbb jeleztem — a lelket képviselő közvéleményből is meglehetősen hiányzik! Például, naiv társadalmunk azon jóhiszemű várakozása, hogy egy határozottan *kulturelles* produktumból — mint amilyen a tömeggyilkolás kegyetlensége — „fejlettebb“ kulturát remél. Pedig a természet törvénye — hivatkozva Drummond fejtegetéseire és saját megfigyelt tapasztalatainkra — logikusabb az embercsinálta feltevéseknél s átszállva a szellemi világra is, valamint a hiéna vagy tigris nem szül békés galambot, ugyanugy a lelki világban is csak az *etikai alapon* nyugvó cselekedetekből és intézményekből fakadhatnak haladást szolgáló, erkölcsi nyereségek!

Csodálatos továbbá, hogy a rémséges és beláthatatlan mennyiségű, előbb felsorolt hajmeresztő veszteségeket: a patakokban folyó vért, az eldurvult erkölcsöket, a morál teljes megváltozását, mely arra ösztönzi az azelőtt emberiesen érző, intelligensnek nevezett egyént, hogy esetleg egy „ellenséggel“ megtöltött pajtának leégésén lelkes örömbé törjön ki — a temérdek már meglevő és még eljövendő járványt stb. stb. alig veszi figyelembe a közvélemény, ha a háboru „nyereségeiről“ van szó! Ugyanis dicshimnuszokat zeng a könyörületességről, az ápolásról, templomba járásról, az élet egyszerűsítéséről stb. stb. melyek „mind a háboru szülöttei!“

Hát én igazán nem tudom, hogy ha *ekkora világ katasztrófánál* még erre sem volt a itthonmaradt közönségünk képes — mit érdemelne!! Hiszen ha elűt valakit a villanyos, vagy megharapja embertársunkat a veszett kutya s azt környezete kétszeres gondnal ápolja, *nem annak örülünk, hogy micsoda kedvező, jó-*

tékonykodó alkalmat szült a villanyos vagy a veszett kutya, hanem bizony keserves könnyekkel mérlegeljük a súlyos, és apró kezelésekkal nem reparálható szerencsétlenséget!

Ez a bizonyos közvélemény azonban időnként kötelességszerűen megbotránkozik a háboruban elkövetett „embertelenségek”-en. Mert nincs szebb és felemelőbb, mint a „humánus” háború! Igaz ugyan, hogy lövik, szúrják egymást, sőt puskatussal locsantják szét egymás agyvelejét, de azután, ha ráérnek, vagy az alkalom úgy hozza, *bekötik* az ellenfél kilőtt szemehelyét, vagy az összeroncsolt végtagokat, sőt még meg is itatják a szenvedőt!

Távol legyen tőlem az az érzéketlen cinizmus, hogy még ne látnám ezen tettnek tényleg poétikus szépséget, sőt örök értékét! Csakhogy hozzáteszem: ime a belekényszerített öldöklés *dacára* jelentkező kipusztíthatatlan emberiesség! Tehát ezt az erényt *nem a háború szüli* s ebben van a szónokok nagy tévedése! A harcoló egyén, ha nem saját akaratából kegyetlenkedik, lehet humánus; de a gyilkolásra ösztönző háború soha, amíg a fából való vaskarikát fel nem találják! S hogy ezen magában véve is kegyetlen intézmény inkább kegyetlenségre neveli a vérszemet kapott tömeget, akár a haretéren, akár a megfigyelést végző társadalomban, az csak nagyon természetes az előbb említett természeti törvénynél fogva.

Hogy a háború mellett szóló érvek micsoda következetlenséget tartalmaznak, még egy utolsó, kínáló példával kívánom bizonyítani. Lépten-nyomon, még a legtekintélyesebb egyénektől is hallhatjuk azt a középkori, csodálatosan megdöbbentő nézetet, hogy már azért is szükséges és törvényszerű a háború, mert a föld különben nem győzné eltartani a temérdek embert! S ugyan ez a nézet egyuttal minden skrupulus

nélkül vallja, hogy a családok végecélja a minél több gyermek, s nincs nagyobb erkölestelenség az egy vagy kétgyermek rendszernél. Tehát minél sűrűbb gyermekáldás (bár tudományos alapon van bebizonyítva, hogy a családnak ritkább időközönként született gyermekei egészségesebbek, és szociális szempontból is fejlettebbek, mint a sok gyermekkel megáldott anyáé) *s mindön e teoria folytán feleslegre szaporodik az emberiség, zseniális találékonysággal háboru által reparálják a dolgot.*

Ha ez a nézet nem volna olyan tragikus jelenség a XX. században s maradt volna ezen utóbbi évben még egy futó mosoly arcunk számára igazán a kórikus oldalára fordíthatnók e dolgot! *A még nem létező* egyén életének szociális érzésből fakadó esetleges megakadályozása égbekiáltó bűn, de már az élet tavaszán levő, nagy reményeket ígérő, *talán a világ megváltását magában hordozó*, vagy akárcsak anyjának szemefényét képező, de minden körülmény között *Isten képére* teremtetett fiaink erőszakos halála erényszámba megy!

Ha megtörtént volna az a csoda, hogy a női nemet már beeresztették volna egy közös és együttes munka színterére s együtt intéznők a világ sorsát, igazán talán mi magunk is elhinnők, — annyit hallva az asszonyi logikátlanságról, mely képtelenné teszi a nőt „férfias” gondolkodásmódra, — hogy valamiképen a mi befolyásunk csempészte be a közállapotokba s közvéleménybe e kifacsarodott logikát.

A sok diszharmonikus érvelés citálása után, jól-eső érzéssel térek át *Alexander Bernátnak* az Akadémián nemrég elmondott érdekes előadására. *A világbéről* elmélkedő előadó a háboru mellett való általános állásfoglalást különösen két egymással ellentétes irányzatnak tulajdonítja: *a materializmusnak és a teológiának.* Valamint a materializmus a természet örök törvényé-

nek, örök követelményének tartja a háborút, ugyan-
gy a teológia mindent Isten akaratának tulajdonítva,
a háborút is kénytelen annak hirdetni s így tulajdon-
képen, végeredményében a két irány egyet mond s
együttessen csinálnak akadályt a haladásért küzdő moz-
galmaknak.

Legyen szabad a teológia védelmére — vallásér-
kölesi egyletnek lévén a vezetője — cikkemben csak
annyit mondani, hogy ez aligha a teológia bűne, hanem
egyes képviselőinek tévedése. Mózes kategorikus rövid-
séggel kifejezett parancsa, hogy „ne ölj“, határozottan
magában foglalja azt a bővebb magyarázatot is, hogy
nemesak a családodat, barátaidat, rokonaidat és hon-
fitársaidat ne öldököld le, hanem egyszerűen *ne ölj!*

Jézusnak ugyanilyen lakonikus egyszerűséggel
hirdetett alapvető elve, hogy „szeresd felebarátodat
mint tenmagadat“ és „arról ismernek meg benneteket,
hogy tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek“
(tehát ismét *felebarátodat és egymást*, nem pedig rokont,
hitsorsost vagy hazánkfiát!) oly *félreismerhetetlenül* az
örök béke eszmét támogatja és propagálja, hogy ezen
az alapon felépült teológia *jogosan és logikusan* Isten
akaratának nem minősítheti a háborút. Foerster a hi-
res keresztény morálpedagógus mondja: A Gondviselés
csak azért engedheti meg e rémséget, hogy talán tud-
tára adja az ugynevezett kultúr emberiségnek, hogy
mily *ellentmondás* van az ő szókulturája és valóságos
céljai és motivumai között! Tehát *mekkora* kötelesség
lett volna a legmesszebb menő békemozgalom szolgál-
lása!! — Egyáltalában ha a „rossz“-at, a káros cse-
lekedeteket tiltja a teológia — és hogyan tiltaná! —
akkor a *legfőbb* rosszat: a *háborút* csak nem védel-
mezheti! Ha sajnos egy-két egyházi emberünk uszik is
a háborút védelmező árral, hála Istennek van nem egy
Giessweinünk, kik az igazi, isteni igazságoktól áthatott

teológiát képviselik, bár nincs meg bennük az a krisztusi bátorság, mely Béke Egyesületünk elnökét — a feminista törekvések pártfogóját — jellemzi, sőt teljes nyíltsággal állítja az uralkodó nézetekkel szemben.

Azzal végzem gondolataimat, amivel kezdettem! E szerencsétlen világháboru megszűntével *nincs sürgősebb feladata* iránytszabó *nagyjainknak, irányainknak, egyleteinknek és egyházainknak*, mint minden erejükből, tehetségükből és megfeszített akaratukból a békemozgalmat minden eszközzel *célhoz vezető módon* kiterjesztetni, hogy lassanként szétsugározván az mindenfelé, áldást hozóan verődjenek vissza sugarai nemzetünkre. Iszonyu cinizmus kellene ahhoz, hogy a mi tényleg gyenge, vagyis *temérdek akadállyal és megszorítással* járó asszonyi munkánkat ezután is azzal a lenéző gunnyal kísérik, ahelyett, hogy *gyökeres* munkával erősítsék és kezünket megfogva a rég óhajtott cél felé vezessék! (ha már a jogot gyökeres beavatkozásra nekünk meg nem adták.)

Nagy mélységet árult el az előbb említett akadémiai előadás, midőn azon gondolattal végezte fejtegetéseit, hogy még ha *sohasem* sikerülne is a békeszme nemes törekvése, nekünk úgy kell beszélnünk és cselekednünk, mintha már látnók a cél közelségét! Nagy és fenséges mondás! Tartalmazza azt az imponáló parancsot, hogy inkább egy lehetetlen idealizmusért küzdeni, mint egy sáros vagy véres köznapi tényállásba belenyugodni!

Jézus Krisztus azért olyan örök értékű reformátor, mert az utolsó keserves percig kitartott megbukottnak látszó eszméje mellett! A mult napokban mondta róla egy kiváló egyházi szónok: „Ha meg is fordulhatott valaha az eszében, hogy bizony elhagyta őt törekvéseivel együtt az Isten, bizonyára a másik pillanatban már utána gondolta: mindegy Uram -- én veled maradok“.

Mi gyászoló asszonyok sem tehetünk egyebet! Ha megtörténik is az a szomorú dolog, hogy *még e világ-háboru után* is csak az eddigi kisebb arányú támogatással dolgozunk és még jobban besötétedik is felettünk az ég — mi *eszménkkal* maradunk. És épen ez bizonyítja a békeeszme igazságát és kivihetőségét. Ismét Drummond Henriknek a szellemiekre átvitt természet-tudományára hivatkozom: amely eszmével igazságérzetünknel fogva fel nem tudunk hagyni, abban *szükség-szerűen*, megvalósulásra hivatott igazság foglaltatik.

